

**ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ:
УКРАЇНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА МОДЕЛІ**

УДК 655

О.М. Боженко

**ПІДГОТОВКА ФАХІФЦІВ ДЛЯ ВИДАВНИЧО-
ПОЛІГРАФІЧНОГО КОМПЛЕКСУ В УКРАЇНСЬКІЙ
АКАДЕМІЇ ДРУКАРСТВА: ДОСЯГНЕННЯ,
ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

У складних сучасних умовах трансформації усіх сторін суспільного життя, зміни соціально-економічних факторів розвитку суспільства, розширення міжнародних контактів перед вищими навчальними закладами постають нові, нетрадиційні завдання – забезпечити національну економіку фахівцями нової генерації, здатними професійно інтегруватися в ринкові економічні відносини, фахівцями, які відповідали б вимогам і українського, і світового господарства. Основними, визначальними вимогами до сучасних фахівців є високий рівень їх знань, професійна компетентність, творчий підхід до справи, здатність до постійного оновлення знань, до професійної мобільності та швидкої адаптації в умовах ринкової економіки.

Враховуючи високу динаміку трансформації суспільства й позитивні тенденції економічного розвитку, система освіти повинна не тільки постійно адаптуватися відповідно до соціально-економічної ситуації в державі, але й випереджувати ці процеси, формувати стратегію її розвитку та кадрове забезпечення. А це передбачає пошук нових форм і методів організації навчального процесу. Відповідно, навчальний процес повинен враховувати і тенденції суспільного розвитку, і психологію молоді, і форми та методи реалізації навчального процесу – принципи демократії, академічних свобод, конкуренції (змагальності), контролю і самоконтролю, дисципліни і відповідальності, педагогіки і співпраці в системі “студент–викладач”.

Питання якості підготовки фахівців важливі і з точки зору інтеграції у світову систему освіти, зокрема згідно з Конвенцією про визнання кваліфікації з вищої освіти в Європейському

регіоні, підписаною в 1997 р. у м. Лісабоні (Португалія) між Україною і державами Європейського співтовариства.

Підвищення якості підготовки спеціалістів є основним питанням вищої освіти у цілому світі не лише тому, що існує безпосередній зв'язок між якістю освіти та прогресом економіки, а й тому, що інтеграційні процеси в економіці і політиці, глобалізація всіх сфер життя потребують адекватних змін у системі вищої освіти, її інтернаціоналізації. Сучасні соціальні проблеми (наркоманія, СНІД, насильство тощо) ставлять перед освітою, наукою нові завдання, які виходять за межі державних кордонів, потребують активної міжнародної співпраці науковців, освітян.

Звичайно, рівень якості освіти в кожній країні перебуває в прямій залежності від рівня розвитку її економіки. За рекомендацією Міжнародної комісії з освіти, на її розвиток має спрямовуватися не менше шести відсотків внутрішнього валового продукту, освіта має бути пріоритетним сектором держави. Проте, якщо навчальні заклади ізольовані від міжнародних стандартів освіти, вони будуть нездатними сприяти розвитку міжнародного співробітництва. Тому вищі навчальні заклади України перейшли на ступеневу систему, впроваджують державні стандарти освіти, розроблені з врахуванням міжнародних стандартів.

Основою ступеневої структури вищої освіти є освітньо-професійні навчальні програми різного рівня, які забезпечують підготовку бакалаврів, спеціалістів і магістрів. Вони розглядаються ЮНЕСКО як головна класифікаційна одиниця Міжнародної стандартизації освіти.

Входження України в міжнародне співтовариство вимагає посиленої уваги до мовної підготовки. Навчальні плани підготовки фахівців повинні передбачати обов'язкове вивчення, як мінімум, двох іноземних мов.

Стандартизація освіти передбачає відповідність рівня якості підготовки фахівців єдиним вимогам. Однак такий рівень не може бути забезпечений на основі застосування єдиних підходів до навчання різних студентів. Враховуючи контингент студентів, зокрема бюджетної і платної форм навчання, потрібен диференційований підхід до їх навчання і виховання, орієнтований на базовий рівень знань за середню школу та здібності, потреби й мотиви навчання. Потрібні різні форми і методи навчання та виховання, які б спонукали кожного студента до роз-

криття його потенційних здібностей і можливостей, виховували творчий підхід до навчання й потребу вчитися.

Теза про те, що освітній процес повинен бути орієнтований на людину, враховувати її запити та інтереси, можливості і своєрідність, створювати умови для максимальної реалізації здібностей і розвитку гармонійної особистості не викликає ні в кого сумнівів. Однак традиційно загальний підхід до підготовки фахівців для тієї чи іншої галузі діяльності, вручення кожній особистості, різним групам випускників одного і того самого документа про вищу освіту, що засвідчує їх однаковий рівень кваліфікації та стартові можливості, сьогодні не виправдовує себе.

Враховуючи рівень знань (рейтинг) студента, його відношення до навчання та мотиви, які домінують у діях і поведінці й спонукають до систематичного навчання або навпаки, вищий навчальний заклад повинен уже на III–IV курсах запропонувати йому освоєння навчальної програми того чи іншого рівня: бакалавра, спеціаліста або магістра. Саме ступенева система організації вищої освіти принципово відрізняється тим, що передбачає підготовку фахівців кількох рівнів, кожен з яких виконує свої функції лише в певному діапазоні посад. Впровадження ступеневої системи освіти вимагає розроблення відповідного Положення і механізму реалізації в умовах конкретного навчального закладу.

Державна політика у сфері освіти базується на державному фінансуванні і відповідальності за неї, на забезпеченні громадянам рівного доступу до якісної освіти. Це одна з двох основних моделей розвитку освіти – німецько-російська, якій надано перевагу і в нашій країні. Але, разом з тим, у нас поступово знаходить поширення і друга модель – англо-американської орієнтації, за якої освіта вважається особистою справою людини, належить до індустрії послуг. Така, навіть часткова, комерціалізація з введенням плати за неї обмежує доступність освіти, зокрема талановитій молоді, призводить до диспропорцій між попитом і пропозицією на освітньому і професійному ринках та падіння рівня освіти. Останнє яскраво підтверджується результатами заліково-екзаменаційних сесій груп студентів платної форми навчання.

Реформування та оновлення змісту освіти безпосередньо пов'язане з опануванням новими інформаційними технологіями, використанням у навчальному процесі комп'ютерів нових поколінь, створенням умов для широкого використання можливостей Інтернету. І це є важливим не лише з точки зору підвищення змі-

стовності навчального процесу, але й використання їх як засобу навчання і як робочого інструментарію майбутнього фахівця. Особливо це стосується системи підготовки фахівців для видавничо-поліграфічного комплексу (ВПК).

Активний розвиток сучасних електронних засобів масової інформації істотно впливає на традиційні процеси й технології створення друкованої інформації, становлячи їй серйозну конкуренцію. Разом з тим змінюється і характер друкованої продукції за її видами, призначенням, оформленням при одночасному зниженні накладів і підвищенні якості та оперативності випуску. Усе це ускладнює процес її створення.

Забезпечення конкурентоспроможності друкованої інформації пов'язано насамперед з технічним переоснащенням підприємств, удосконаленням податкової політики, правових основ діяльності ВПК. За таких умов підготовка фахівців, орієнтована головним чином на здобуття знань, умінь і навиків, виявляється малоефективною. Необхідна система підготовки, яка була б спрямована на формування здатності розвивати практичну діяльність з врахуванням нових ринкових реалій і перспектив, розробляти стратегії поступу, можливі техніко-технологічні та організаційно-економічні ситуації, прогнозувати можливі наслідки їх у ринковому середовищі.

Поліпшення економічної підготовки кадрів потребує поглибленого вивчення сучасних методів управління (менеджменту), маркетингу, підприємництва. Актуальним є відкриття нових спеціальностей і спеціалізацій, орієнтованих на електронні засоби інформації, поєднання їх з традиційною поліграфією, комунікаційними технологіями. Проводиться робота з відкриття нових спеціальностей і спеціалізацій, які мають попит на ринку праці, і в Українській академії друкарства, зокрема, на факультеті економіки і організації книжкової справи (ФЕОКС). Крім спеціальності „Економіка підприємства”, підготовка фахівців за якою здійснюється з 1930 р. (з часу відкриття Українського поліграфічного інституту), з 1972 р. тут готують фахівців з „Видавничої справи і редагування”, а з 1977 р. – зі спеціальності „Книгознавство і організація книжкової торгівлі” (тепер спеціальність „Товарознавство і комерційна діяльність”, спеціалізація „Книгознавство і комерційна діяльність”). 1997 р. відбувся перший випуск фахівців з „Обліку і аудиту”. У 1999–2000 рр. відкрито спеціалізацію „Менеджмент організацій” і спеціальність „Маркетинг”. Готуємося

до відкриття спеціальностей „Фінанси підприємств”, „Фінансовий менеджмент” та інші.

Нині ФЕОКС є найбільшим факультетом денної форми навчання, де здобувають освіту понад 700 студентів зі шести спеціальностей і спеціалізацій (третину з них складають студенти платної форми навчання). На факультеті реалізуються основні освітні програми різного рівня, які забезпечують підготовку бакалаврів, спеціалістів і магістрів. За 70 років плідної праці на факультеті підготовлено понад три тисячі спеціалістів для поліграфічних підприємств, видавництв, системи книгорозповсюдження. Серед них – відомі в галузі вчені, науковці, організатори виробництва. Вони очолюють великі підприємства, фірми, видавництва, книготорговельні організації, готують фахівців у вищих навчальних закладах, займають важливі державні пости, працюють в органах управління структур видавничо-поліграфічного комплексу та інших сферах народного господарства.

За останні два десятиліття підготовлено 48 спеціалістів для поліграфії і видавничих організацій Куби, Болгарії, Чехії, Словаччини, Китаю, Лаосу, Ємену, Камбоджі.

Навчальну, виховну і науково-методичну роботу на факультеті здійснює висококваліфікований професорсько-викладацький колектив, у складі якого 8 докторів і 63 кандидати наук. Удосконалення навчального процесу супроводжується постійним розвитком наукової та методичної роботи. Значну частину науково-методичного забезпечення кафедр складають власні наукові та методичні розробки.

Кафедри ФЕОКС приділяють належну увагу підготовці науково-педагогічних кадрів через аспірантуру та іншими формами. Понад 30 осіб закінчили аспірантуру при кафедрах економіки, обліку й аудиту, видавничої справи та редагування. Лише за останні три роки кандидатські дисертації захистили сім аспірантів і здобувачів цих кафедр.

Важливе місце в організації підготовки фахівців відводиться студентській науковій роботі, залученню студентів до науково-дослідної роботи кафедр. За результатами роботи студенти щорічно беруть участь у регіональних і всеукраїнських міжвузівських олімпіадах, кращі студентські наукові роботи подаються на конкурси. Ряд студентів-науковців має значні досягнення, їхні роботи відзначені грамотами, дипломами, грошовими преміями.

ФЕОКС підтримує творчі стосунки зі спорідненими факультетами інших навчальних закладів, з видавництвами, поліграфічними підприємствами, установами книготорговельного, налагоджує і підтримує міжнародні зв'язки. Академія (зокрема кафедри видавничої справи та редагування, книгознавства та комерційної діяльності, електронних видань) разом з Києво-Могилянською академією, Вищою технічною школою (Лейпціг) та Оксфорд Брукс Університетом (Лондон) є учасником Європейського проекту „Розвиток людського ресурсу для видавничої справи в Україні” за програмою “Tempus Tacis”. Налагоджено зв'язки з Варшавською політехнікою, університетом у місті Вуперталі (Німеччина), зі Спілкою шкіл поліграфічних у Кракові (Польща), з Українсько-австрійським центром співпраці в галузі науки, освіти та культури (місто Львів).

Колектив ФЕОКС працює над подальшим удосконаленням навчально-виховного процесу, докладає багато зусиль, для того щоб випускники отримали глибокі знання, були творчими працівниками і впевнено почували себе в неспокійному ринковому середовищі.